

TRGOVSKI LIST

Licijska knjižnica,
Ljubljana

ČASOPIS ZA TRGOVINO, INDUSTRIJO IN OBRT.

Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani, Gradišče štev. 17/I. — Dopisi se ne vračajo. — Štev. pri čekovnem uradu v Ljubljani 11.953. — Štev. telefona 552. **Naročnina za ozemlje SHS:** letno D 60.—, za pol leta D 30.—, za četrt leta D 15.—, mesečno D 5.—, za inozemstvo D 90.—. — Plača in toži se v Ljubljani

LETO V.

LJUBLJANA, dne 1. junija 1922.

ŠTEV. 65.

List stane od 1. marca 1922:

celoletno Din. 75.—, t. j. (K 300.—);
polletno Din. 37.50, t. j. (K 150.—);
četrtletno Din. 18.75, t. j. (K 75.—);
mesečno Din. 6.25, t. j. (K 25.—).

Napadi na trgovstvo.

Trgovski stan je pri nas danes brezdvomno najbolj teptan stan, on tvori objekt najpogostejših napadov; blati se ga kot povzročitelja konstantnega dvigovanja draginje, v kratkem, trgovci so vzrok vsega zla, ki se je po vojni navalilo na ramena mase konsumentov. Da bi prišli ti napadi iz vrst nerazsodne mase, ki ne misli globlje in ki se ne ukvarja z razmišljanjem gospodarskih problemov, ampak vidi vzrok vsega zla le pri tem, s katerimi je v neposrednih stikih, pri katerem kupuje svoje vsakdanje potrebeščine, — v trgovcu, bi še bilo, četudi ne opravičljivo, pa vsaj razumljivo, toda napadi prihajajo danes iz boljših, takozvanih inteligentnih krogov in trditi smemo, da se ravno iz teh krogov največ škruva proti trgovstvu. S prstom se kaže na vse trgovstvo brez izjeme, njih se obdoljuje kot edine krivce današnjih nenormalnih razmer, postavlja se jih brezobzirno na sramotilni oder. Pausalno se vsepovsod udiha po trgovstvu v popolnem nerazumevanju in preziranju kulturnih in gospodarskih nalog, katere je izvrševalo trgovstvo od pamtike, in katere izvršuje še danes, ne vidi se, da je trgovstvo najmočnejši faktor pri ustvaritvi narodnega bogastva. Kaj nam pomagajo bogati gozdovi, kaj nam pomajo dragocene rude, ako jih ne moremo razpečevati. Dobro, bogate letine in vsa produkcija nam ne bi koristile, ako bi jih ne mogli razdeliti med maso konzumentov, ako bi ne bilo tukaj onega faktorja, ki posreduje med producenti in konzumenti, ako bi ne imeli spretnih trgovcev. Najvažnejša naloga trgovca je, da zalaga konzumente s potrebnim blagom. Da ni ta naloga, posebno v današnjih časih lahka, to bo moral vsakdo, ki nima posebnih pred-sodkov, ampak le malo zdravega razuma, očito priznati. Fluktuacijo tečajev valut, prometne težkoče in muhe naše carinske zakonodaje, to so faktorji proti katerim se mora naš trgovec boriti z dneva v dan, in da bi imel kdo izmed onih, ki se s svojo inteligenco tako radi bahajo, dnevno opraviti samo z enim teh faktorjev v svojem poslu, bi se mu njegovi inteligentni možgani najbrže popolnoma zmešali. Današnje razmere zahtevajo od trgovca mnogo več, nego od marsikateriga drugega delavca na gospodarskem, kulturnem ali političnem polju, ki pa zavzema v hierarhiji tvoriteljev države, vsaj pri nas, neprimerno višje mesto. Rekli smo vsaj pri nas, ker v drugih zapadno evropskih državah, kjer imajo tudi nižji sloji, da ne govorim o meščanskih, mnogo več razumevanja za ugled in dobrobit države, tam zavzema trgovstvo drug socialni položaj, nego mu je zaukazano pri nas. Druge, gospodarsko bolj razvite države, upoštevajoč, uvidevajoč eminentno važnost trgovine, vse težkoče, na katere naleti danes trgovina, ter skušajo, da te težkoče, bodisi pri zakonodaji, bodisi pri eksekutivi ali izvrševanju zakonov, kakor tudi pri vsakem stiku s posameznim trgovcem olajšajo, ter tako s tem čistijo trnjevo pot, po kateri mora danes hoditi trgovina.

Kaj se dela v tem oziru pri nas? Takozvani protidraginjski zakoni sledijo eden za drugim, ako tudi se je z njimi doseglo ravno nasprotno, da se je trgovino popolnoma ubilo; izvajanje teh zakonov je najstrožje, in sodbe s katerimi se kaznujejo na zaporne kazni stari, do sedaj še neomadeževani trgovci, se poslušajo z večjim zadoščenjem, nego se poslušajo sodbe izrečene pred poroto nad morilci; konsument sam pa vidi v neposrednem občevanju s trgovcem v njem samo oderuha in verižnika. Res je, da so povojne razmere vsilile v trgovske vrste tudi elemente, ki tja ne spadajo, toda s temi elementi se legitimno trgovstvo nikdar ni identificiralo, in jih tudi nikdar ni ščitilo, in trgovstvo ne bo imelo prav nič proti temu, da se uporabijo tudi najstrožje mere, da so njih vrste izčistijo. Da se pa zbog takih nelegitimnih elementov pavšalno obsoja in blati cel stan, to ni nikakor pravično in vseskoz brezobzirno.

Prerado se tudi govori, da med trgovci ni morale. Vprašamo, kje sta pač zaupanje in vera bolj razvita nego med trgovstvom? Ako sklepajo zasebniki med seboj tudi še tako malenkostne posle, nista stranki prej zadovoljni, da nista sklenile posla pred odvetnikom ali notarjem. Pri trgovcih zadostuje samo par besed in večkrat celo samo kratek mig med kontrabenti in posel je sklenjen, kar se pa tiče izvršitve dogovorov, ni nobena skrivnost, da nimajo odvetniki pri trgovcih prav nobenega dobička, in da bi zamogel vsak odvetnik naštet na prste vse pravde v trgovinskih poslih. In, ali ni iskati izvora »lastne besede«, ki se v privatnem življenju tako pogostokrat zlorablja, ravno v medubojnem občevanju starih trgovcev? Solidnost, poštenost to so lastnosti, katere mora imeti v prvi vrsti vsak trgovec, ako hoče, da bo imela njegova trgovina dober uspeh, in smemo trditi, da dičijo te lastnosti osobito slovenskega trgovca, kar so mu priznali že vsi, ki so prišli z njim v stike. Opiraje se na svojo solidnost in poštenost je slovenski trgovec preživel že marsikatero krizo in naslanja se na te lepe lastnosti, si bo gradil tudi nadaljno pot v bodočnost, v trdnem prepričanju, da si tako pribori težko zaslužen ugled, ki se mu sedaj po krivicah zanika. —

Nujne reforme in revizije

(Konec.)

V nadaljnjem poglavju Podkrajškovke čitanke »Priroda, obrt in umetnost« pogrešamo pri vseh berilih, pa naj se tičejo elektrike ali obrtovi ali drugih panog tehnike, aplikacije splošnega pregleda na naše naprave in podjetja. Tako ni o naših električnih centralah in vodnih silah niti besedice omenjeno, tudi pogrešamo glede obrtovi podatkov o stanju njih razvoja v slovenskih deželah.

Poglavje državnoznanstvo je samoumevno zastarelo, ker navaja avstr. ustavo, ureditev kompetenc po c. kr. sistemu, o avstrijski volilni pravici in avstrijski vojni dolžnosti. Članek »Črtice iz zgodovine slovenskega pešpolka štev. 17, ki konča z verzom: Vse za dom in za cesarja, za cesarja blago, križ se mora z ozirom na poznejšo medvojno historično vlogo upo-

ra naših Janezov proti avstrijskemu režimu že iz pijetete izločiti iz knjige.

Članek »Obrtno šolstvo in pospeševanje obrti« bi se moral predragučiti z ozirom na M. M. Savičovo študijo o našem obrtniškem šolanju in z ozirom na lepo primerjalno študijo prof. Preska o namenu, pomenu in stanju našega obrtnega šolstva.

Med životopisi so izmed naših ekonomov in podjetnikov opisani Toennies, Samassa, P. Majdič in I. Mathian. K tem životopisom bi brez dvoma spadali še M. Vošnjakov, I. Krekov, I. Bleiweisov, I. Hribarjev in drugi životopisi mož, ki so si na polju gospodarske organizacije v sedanji Sloveniji pridobili neveljavih zaslug, bodisi kot praktični organizatorji, strokovnjaki, bodisi kot publicisti in propagatorji gospodarskega napredka. Tu bi bilo mesto, da mladina spozna tudi te moze, o katerih po večini drugače nikdar ničesar ne zve. Praktičnejše bi bilo, da se izpusti raje vse cesarske anekdote in polovico sterilnih pravljic in ta oddelek izpopolni z vzpodbudnimi životopisi vztrajnega dela in borbe naših podjetnikov, industrijcev, obrtnikov, trgovcev ter gospodarskih delavcev, ki bi imeli na mladino velikiški vpliv.

Podkrajškov zemljepis datira iz leta 1912, vsled tega je sestavljen po tedanjih krajepisnih razmerah. Sedaj ko imamo že Melikov obsežen zemljepis, dalje par hrvaških učnih pripomočkov, ki so bili že spisani po prevratu, bi bilo pač lahko tudi to knjigo novim razmeram primerno preurediti. Posebno poglavja obrt, trgovina in promet, delo in glavica je treba poglobiti in z podatki jugoslovanske razmere. Članek »Državna ustava in uprava« je historičnega pomena in ga je treba absolutno izmenjati z novim, ki bi obsegal Vidovdanske ustavo in zakon o samoupravi in centralni upravi. Krajepis starih avstrijskih pokrajin je nadomestiti z gospodarskim opisom jugoslovanskih pokrajin. Kakor rečeno to ni težko, ker ne gre za originalno delo, marveč za prepis odnosno izvleček iz mnogih že obstoječih del, Melika, Senoe, Saviča, Deželica, Lakatoša in cele vrste drugih.

Preživela se je tudi Podkrajškova knjiga »Obrtno zakonoznanstvo«, ki datira iz leta 1907. Iz te knjige je porabno edinole še poglavje: Obrtni red, zakon o neposrednih davkih in zakon o prometu z živežem. Vse drugo se je medtem temeljito izpremenilo, in sicer zakon o patentih, o zavarovanju delavcev zoper bolezen in o čistini zlatnine itd. Zato kaže to knjigo popolnoma nanovo spisati.

Podobno vsebino ima knjiga »Državlanski nauk I (Obrtnik v svojem poklicu)«. Knjiga je sicer izšla leta 1921, toda smola je bila, da je bila redakcija zaključena po stanju z dne 1. junija 1921, medtem ko so najvažnejši zakoni bili izdani baš v mesecih juniju, juliju in avgustu preteklega leta. Sicer pa je ta knjiga že zasnovana na novih postavah naše države in je v tem oziru praktičen in izvrsten pripomoček tudi za samouke. Vsa berila imajo skozinsko praktično informativen in stvaren značaj. Želeli bi le, da bi se čimprej izdalo kot drugi del nadaljevanje tega poduka berila o naši ustavi, trgovskih

pogodbah, v davčnem sistemu, carinskih tarifi in carinskih olajšavah, železnicah, dalje seznam bank, zadrug, uradov, kakor jih ima na primer letošnji obrtni koledarček.

Kakor smo poučeni, se pripravljamo na to, da v tisku cela vrsta novih knjig. Med avtorji je ravno profesor Podkrajšek najbolj plodovit, ki bo izdal Spisje za koncesionirane obrte, spisje za svobodne, rokodelske in trgovske obrte, knjigovodstvo za kovinske obrte, računstvo za kovinske obrte, dalje gd. Bučar pripravlja zemljepis in zgodovino za trgovske šole itd. Od vseh teh knjig pričakujemo, da naj bi povdarjale poleg osnovnih pojmov in splošnih informacij o gospodarskih napravah tudi pregled pri nas praktično delujočih organizacij in zavodov z malo statistiko poslovanja.

Važna naloga v obrtni strokovni publicistiki bi imela pripasti »Zavodu za pospeševanje obrti«, ki pa se je izkazal v tem oziru zelo sterilan in niti od daleč ni izpolnil naloge, ki so mu bile določene v programu. Ta zavod je dosedaj pokazal zelo malo razumevanja za situacijo obrtništva po prevratu in se je omejil na demobilizacijsko delo, dalje na par skupnih nakupov materijala in par pri-krojevalnih kurzov.

Razmejitev in realni kredit.

(Izveček iz Pravnega Vestnika.)

Nova meja preseka stare okraje, politične in katastralne občine, preseka bo pogostoma tudi sestavine enega in istega zemljiško-knjižnega telesa. Če nam že ravnanje z obstoječimi simultanskimi hipotekami dela težave, pri katerih leži nekaj zastavljenih zemljišč v Jugoslaviji, druga pa v Julijski Benečiji, se bodo te težave po kakovosti in po številu še množile, če preseka nova meja z zastavnimi pravicami obremenjeno zemljiško-knjižno telo ter tako dejanski vsotvori simultantsko hipoteko. Pa naj bo to »cura posterior«; danes nam dela težave predvsem okolnost, da se nahajajo zemljiške knjige v eni državi in dotični svet v drugi. Sodstvo nad Apaško kotlino vršita že dolgo časa okrajni sodniji v Gornji Radgoni in pri Sv. Lenartu, zemljiška knjiga pa se nahaja še vedno pri avstrijskih sodnijah v Radgoni in Cmureku, ki bajé še vedno rešujeta zemljiško knjižne predloge, ki se nanašajo na v teh knjigah vpisana, v Jugoslaviji ležeča zemljišča. Enake razmere obstoje med obmejnimi sodnijami na meji med Jugoslavijo in Julijsko Benečijo. Pet katasterskih občin, ki tvorijo krajevno občino Žiri, leži v logaškem okraju, zemljiška knjiga za teh pet občin pa se nahaja še vedno pri sodniji v Idriji, torej v drugi državi. Enako je razmerje med Kranjsko goro in Tržičem. Italijanska sodnija v Tržiču izvršuje sodstvo v nekaterih občinah, za katere še hrani zemljiško knjigo okrajna sodnija v Kranjski gori. V deželnih deskah v Gradcu in v Celovcu je vpisanih še veliko zemljišč, ki leže v Jugoslaviji in v deželni deski in v rudarski knjigi v Ljubljani so vpisani različna zemljišča in rudniki (Idrija), ki leže na Notranjskem, torej v

Julijski Benečiji. Po pravilni razlagi je za vsa taka zemljišča ves zemljiško-knjižni promet oviran, kajti nobena država ne more priznati sodnijam druge države, da smejo izvrševati realno sodstvo — in k temu spada pisanje zemljiške knjige — o njenem ozemlju. Če toraj v Čmureku kaj vpišejo v zemljiško knjigo kate-rekoli na desnem bregu Mure, t. j. v Jugoslaviji ležeče občine po dnevu, katerega je začela jugoslovanska sonija izvrševati sodstvo v dotičnem svetu, je tak vpis ničen in brez pravne moči. Ko bodo enkrat izročene dotične knjige Jugoslaviji, se bodo takšni vpisi kratkoma brisali. Da pa je tako stanje za realni kredit zelo kvarno, tega ni treba obširneje razlagati. Žal, da tega sedaj še ni mogoče popolnoma spraviti v red. — Zemljiške knjige tistih katastrskih občin, ki pridejo v celoti pod drugo državo, kakor so bile do sedaj — takih je med Avstrijo in Jugoslavijo precej, med Jugoslavijo in Julijsko Benečijo pa le malo — bi se lahko z mapami vred takoj izročile, knjige tistih katastrskih občin pa, katere nova meja preseka, je moči izročiti le, ko je kataster urejen, ko je nova meja izvedena v katastru in katastrski mapi in so poimenice določene parcele, katere pridejo v drugo državo. Še le po tem bo zemljiško-knjižna sodnija v stanu določiti, katere vložke treba izločiti iz dosedanje knjige in izročiti sosednji sodnji. — Kataster pa še nikjer v tem oziru ni urejen, ker razmejitvene komisije še niso izgotovile dotičnih mejnih katastrskih elaboratov. Pravi vzrok za to, da je v obmejnih občinah še vedno oviran zemljiško-knjižni promet, je toraj, da razmejitve še ni povsem dovršena.

Petrolejsko vprašanje.

Na konferenci v Genovi je postal posebno aktuelen petrolejski problem, ki ni stopal do sedaj preveč v ospredje; z njim so se pečali le težki milijarderji, v širšem svetu pa ni vzbujalo to vprašanje posebnega zanimanja. V svojem stališču napram ruskemu memorandumu, je Francija očito pokazala, da hoče ščititi interese starih koncesionarjev ruskih petrolejskih vrel; za Francijo se je pa skrivala Amerika in predvsem »Standard Oil«, mogočni ameriški petrolejski trust, ki ima čestokrat politiko ameriške republike popolnoma v svoji oblasti. Pri petrolejskem vprašanju gre spor med dvema velikima nasprotnikoma, ki se prepirata za petrolejske izvirke celega sveta: na eni strani ameriški »Standard Oil«, na drugi strani holandsko angleška skupina, katero tvorita »Shell Transport« in »Royal Dutch«.

Ta spor ni novejšega datuma, akoravno se je do take mere poostiril komaj po vojni, ampak datira že iz nekaj let pred vojno. Vojna je samo pokazala, kako velike važnosti je posest petroleja, oziroma izvirkov petroleja za moderno vojno: skoraj izključne uporabe petroleja v mornarici in vedno bolj množične se uporabe pri železniškem prometu, je postal ta predmet za primer vojne tako važen, da smemo trditi, da je končni rezultat moderne vojne v veliki meri odvisen od mogočnosti neomejene dobave petroleja.

Kot zadnja je stopila v ta boj Nemčija, ki je imela najboljši uspeh z ozirom na sporazum z Rusijo.

V ostalem pa je bilo, še predno se je pokazala eminentna važnost petroleja v vojni, že pred vojno jasno, da zavzema petrolej med surovinami, ki so potrebne naši industriji, zelo važno mesto in da bo v najkrajšem času stopil petrolej na važno mesto premoga.

Kako je prišlo do ustanovitve »Standard Oil«? Leta 1870. je ustanovil Rockefeller v državi Ohio z osnovno glavnicco 1 milijona dolarjev »Standard Oil«. V letu 1872. se je delovanje novoustanovljene družbe razširila tudi v sosednje države, in v letu 1880 je pripadalo že 95 odstot-

kov vsega petroleja, kar se ga je v zedinjenih državah produciralo, rafiniralo in razpečalo »Standard Oil«-u. Leta 1881. je ustanovila Standard Rockefellerja trust, ki je obsegal 40 petrolejskih družb, s kapitalom s približno nad 80 milijonov dolarjev. — Zvezna vlada je pa, v bojazni pred veliko močjo, ki jo je predstavljal trust, z razsodbo države Ohio zaukazala razpust trusta. Toda Standard si je znala pomagati s tem, da je sicer navidezno razdelila posamezne družbe, da so pa ostale stvarno zedinjene s »Standard Oil«, ki jih kontrolira. Likvidacija leta 1892 je pokazala, da je znašala vrednost vseh družb, pripadajočih razpuščenemu Standardu 256 milijonov dolarjev. Leta 1900 se je cenilo vrednost trusta na 1 milijardo dolarjev, kar je bilo za tedanje čase nekaj zelo redkega. Rockefeller ni postal samo najbogatejši mož Zedinjenih držav in celega sveta sploh, ampak tudi najmočnejša in najuplívnejša oseba. Mogočna struktura, katero je zgradil Rockefeller z denarjem najrazličnejših žepov, malih in velikih, zastopa interese Zedinjenih držav bolj energično, nego bela palača, zato je vlada leta 1912 na novo poskušala, da razpusti trust, toda morala je slednjič od tega poskusa odstopiti in dopustiti obstoj nove, mogočne države, ustanovljene v državi sami.

Spčetka se ni Anglija niti interesirala za petrolejsko industrijo. Komaj bolj pozno, ko je postal trust Rockefellerja že dokaj mogočen, in je obvladal svetovna tržišča, komaj tedaj je začela Anglija uvidevati, kako raste važnost petrolejskega vprašanja z dneva v dan, v prvi vrsti glede lastne državne sile. Delovanje Anglije se je vršilo tiho in mirno, pod skromnimi nadpisi: »Kom. Nederlande Shaatschapij« (holandska družba za produkcijo petroleja v Indiji), druga imenovana tudi »Royal Dutch« in »Shell Transport«, last Marka Samuela, sta postala orodje v rokah lorda Curzona za izvedbo svojega programa.

Royal Dutch, ki se je zvezala s skupino Rotschild in Shall Transport, sta že v letu 1901 pregledala in si zagotovila petrolejske izvirke najbolj oddaljenih krajev sveta. Kitajska, Siam, Australija, Afrika in celo nekateri petrolejski kraji Zedinjenih držav, kakor Oklahome in Texas, so spadali v sfero novega angleškega petrolejskega trusta. O važnosti angleške akcije so se Amerikanci začeli zavedati še le tedaj, ko so pri dovršitvi zgradbe kanala Panama ugotovili, da so bili vsi petrolejski vrelci široko okoli kanala, zasigurani za Shell in Duth na račun Angležev, da so imeli ti tedaj v rokah ves petrolej, potreben za ladije, ki bodo pasirale kanal ter da bodo s tem tudi imeli absolutno kontrolo nad celo trgovino, ki bo šla skozi kanal, to je $\frac{2}{3}$ svetovne trgovine, o kateri so smatrali Amerikanci, da je že v njih rokah. Istočasno je Anglež Pearson ali lord Cowday ustanovil v Meksiki družbo »Mexican Eagle«, ki vsebuje skoraj polovico meksikanskih petrolejskih vrelcev.

Tako se je začela velika borba za last petroleja na svetu, borba, pri kateri so sodelovale na obeh straneh tudi vlade same.

Med tem časom pa se je ustanovila mogočna konkurentinja, nemška družba E. P. U. (Europ. Petroleum Union), ki se je zbrala za polje svoje delavnosti petrolejska vrela Evrope in Azije. Družba E. P. U. se je ustanovila leta 1906 s kapitalom »Deutsche Bank«, bratov Rotschild in bratov Nobel z namenom, da bi kontrolirala produkcijo v Galiciji, Rumuniji in Rusiji. »Deutsche Bank« je zadobila že prej s strani turške vlade koncesijo za eksploatacijo vseh rudnih bogastev, ki bi se nahajale pod zemljo v gotovem pasu od 25 do 50 kilometrov. V tem pasu so se nahajale tudi bogate žile Mossoul-a. V sporazumu San Remo (1920) se je šlo ravno za odločitev o nasledstvenih pravicah zmaganemu Nemčije. Med temi pravicami so bile tudi one zahtevane od skupine v Rusiji in Galiciji. Kakor zna-

no, sta se tedaj Anglija in Francija principijelno sporazumeli. Od teh sporazumov je bila izključena Italija, pa tudi Zedinjene države z »Standard Oil«: Zedinjene države niso hotele naravno priznati pakte, sklenjene v S. Remo in vprašanje glede petroleja v Mossoul-u je še odkrito. V Genovi je šlo tedaj, da se ponovno pregleda vsebino dogovora iz S. Remo, skušalo se je popraviti to, kar se je prej zagrešilo.

V zadnjem času se je slišalo, da je prišlo med Anglijo in Francijo do končnega sporazuma glede eksploatacije petrolejskih izvirkov in po brzojavnih poročilih je bila Italija s strani Lloyd Georgea pozvana, da pristopi temu sporazumu.

Vsekakor se realizacija sporazuma ne bo mogla izvršiti še v doglednem času. Glavni petrolejski center, to je Baku, je sedaj za vsako privatno inicijativo tujcev nedostopen. Kakor znano je mogoče prevažati petrolej iz Baku do Črnega morja samo čez georgijski teritorij; prevoz po drugi poti bi se ne izplačal. V ta namen je bila zgrajena v normalnih časih transkavkazka železnica, ki se konča v Batumu in zgrajena je bila tudi »pipe-line«, ki gre ob kraju železnice in po kateri se more pretakati petrolej direktno iz Kaspijskega morja v Črno morje. Sedanji politični položaj v republiki Georgiji, nikakor ne priporoča začeti kako delo v širšem obsegu. Notranja bratomorna borba, ki je prešla v odprto vojno se ne bo še tako hitro končala, ampak nasprotno zdi se, da postaja vedno hujša. Vstaja v Georgiji se z dneva v dan širi in zna še prinesiti velika razočaranja, zato bo ostal petrolejski problem še dolgo časa odkrit.

Pristojbinski namestek.

Država zahteva pri vsakem prenosu nepremičnine odstotno pristojbino, naj si ne naredi povodom prenosa kaka listina ali ne. Tako se plačuje ta pristojbina na pr. pri zapuščinah, pri kupnih pogodbah, pri izročilnih pogodbah itd. Če pa obstoji premoženje iz premičnin, gotovine ali iz terjatev, je plačati pristojbino vobče le pri zapuščinah ali pa če se naredi kaka listina.

Kadar prevzame kdo kako posestvo, mora plačati pristojbino. Ako umre ali pa izroči posestvo še pri življenju svojemu nasledniku, mora plačati pristojbino naslednik. Povprečno vzeto bi se lahko reklo, da se vrši izprememba v posesti vsakih dvajset let. Ta davščina je državi na ta način takorekoč zagotovljena. To velja seveda le za premoženje navadnih državljanov. Pri onem premoženju pa, ki je v posesti cerkve, ali pa v posesti kake ustanove, občine, zadruga ali sploh kakega društva, se pa izprememba v posesti le malokdaj izvrši, navadno le na ta način, da se proda ali prikupi kak posamezen kos. V ostalem pa ostane cerkev, ustanova, zadruga itd. lastnica svojega enkrat dobljenega premoženja leta in leta. O prenosu premoženja potom zapuščine ali pa potom izročilnih pogodb tu ne moremo govoriti.

Pri takih posestvih bi država odstotne pristojbine torej skoraj nikdar ne dobila. Da se pa odškoduje za to izgubo, je uvedla država pristojbinski namestek. To davščino plačujejo torej samo zgoraj omenjene osebe (cerkev, občine, zadruga, društva itd.), ne pa navadni posestniki. Uvedena je razen tega samo v bivših deželah avstrijske monarhije, dočim je srbski »zakon o taksama« še ne pozna ter se v Srbiji in Črni gori tudi še ne pobira.

Pristojbinski namestek se odmerja vsakih 10 let. Za tekoče desetletje (1921 do 1930) se vrši odmera ravno sedaj, vsled česar ne bo odveč, ako navedemo glavne določbe o tem davku, ker so na njem interesirane zlasti vse one družbe in zadruga, ki imajo kako nepremično premoženje.

I. Kdo ima plačevati pristojbinski

Pristojbinski namestek morajo plačevati: a) vse cerkvene ustanove, cerkve, cerkvene beneficije, župnije itd.

b) občine, soseske in druge korporacije kakor tudi vse posvetne ustanove.

c) zavodi in društva, delniške družbe, rudniška društva, družbe z omejeno zavezo in vse druge družbe, zlasti vse pridobitne družbe.

Pristojbinskega namestka vendar ni plačevati:

a) občinam in soseskam od onega skupnega premoženja, ki ga uživajo posestniki posameznih kmetij ne pa občine ali soseska kot taka.

b) od onih nepremičnin, ki niso podvržene ne zemljarini ne hišnemu davku.

c) cerkvam od premičnin, določenih za božjo službo

d) od premičnin, ki so določene za naučne, dobrodelne ali človekoljubne namene,

e) imetnikom beneficijev s čistim dohodkom do 4200 K.

Nas zanima samo oprostitev pod b).

— Pristojbinskega namestka torej ni plačevati na pr. od rudnikov, ker ti niso podvrženi ne zemljarini, ne hišnemu davku. V onih krajih, kjer se plačuje hišnorazredni davek, to je na deželi vobče, tvornice (tovarniška poslopja) niso podvržene davku, ako niso slučajno v najem vzete. Taka tovarniška poslopja so prosta torej tudi pristojbinskega namestka. To velja samo za taka tovarniška poslopja, ki nimajo nikakih stanovanj. Kakor hitro ima tovarniško poslopje tudi kako stanovanje ali tudi samo stanovanjski del (na pr. sobo za pisarno), je podvrženo hišni razredarini in vsled tega tudi pristojbinskemu namestku.

V Ljubljani in v nekaterih drugih krajih, na pr. v Kranju, v Mariboru, so podvržena hišnemu davku pa prav vsa poslopja, torej tudi tovarniška poslopja. Plačevati je torej tudi pristojbinski namestek, ako je lastnica poslopja, kaka zgoraj navedena oseba.

II. Koliko znaša pristojbinski namestek.

Tukaj imamo ločiti dve vrsti davčnih zavezancev:

a) oni, ki plačujejo namestek samo od nepremičnin,

b) oni, ki ga morajo plačevati tudi od premičnin.

V prvo vrsto spadajo delniške družbe in druge pridobitne družbe, katerih deležnikom pristojba delež na glavni osnovi skupne imovine.

Te plačajo namestek torej samo od nepremičnin, in sicer od vrednosti $1\frac{1}{2}\%$. Razen tega je plačati še 50% pribitek, tako da znaša namestek skupno $2\frac{1}{4}\%$.

V to vrsto spadajo tudi vzajemna društva in vzajemne družbe, ki se ustanove v svrhu zavarovanja bolniških stroškov, invalidnih, starostnih, vdovskih in sirotinskih penzij za delavce, pomočnike in učence, toda le ako ne stremijo za dosegom kakega dobička.

Sem je računati zavode zoper nezgode za delavce, bolniške blagajne, rudarske bratovske družbe, penzijski zavod za privatne uslužbenke in kmetijske družbe.

Vse ostale osebe, ki so podvržene pristojbinskemu namestku, ga morajo plačevati tudi od premičnin: spadajo torej v drugo vrsto.

Te morajo plačati od nepremičnin 3%, od premičnin pa $1\frac{1}{2}\%$. Ker je plačati tudi še 50 odstotni pribitek, znaša namestek od nepremičnin $4\frac{1}{2}\%$, od premičnin pa $2\frac{1}{4}\%$.

Sem spadajo: ustanove, beneficije, cerkve, občine, društva, zavodi in druge korporacije in družbe, katerih članom ne pristojba delež na glavni osnovi skupne imovine.

Pristojbinski namestek znaša zgoraj navedene odstotke za vse desetletje skupaj, to je za vsakih deset let toliko. Plačuje se pa dne 1. januarja, 1. aprila, 1. julija in dne 1. oktobra vsako leto s četrtem delom onega zneska, ki odpada na eno leto. — Če se ne plača namestek o pra-

vem času, se terjajo 5% ne zamudne obresti.

Na Štajerskem je plačevati k pristojbinskemu namestku tudi neki šolski prispevek kot doklado.

III. Pričetek davčne dolžnosti.

Prvih deset let osebam, ki so podvržene po zakonu pristojbinskemu namestku tega sploh ni plačevati. Pozneje se pa plačuje namestek samo od onega premoženja, ki so ga imele te osebe že 10 let v posesti.

Ako je kupila kaka družba nepremičnino dne 1. maja 1919, bo pričela plačevati namestek od tega posestva še le dne 1. maja 1929.

Če pa družba kako zemljišče, od katerega je namestek že plačevala, zopet proda, se odpišejo od prihodnjega četrtletja naprej nadaljnji obroki seveda samo z onim zneskom, ki odpada na prodano posestvo, in tudi samo takrat, če se od prodaje predpiše kupcu odstotna pristojbina.

Tak odpis je zahtevati z nekolekovano vlogo pri onem oblastvu, ki je odmerilo pristojbinski namestek.

V svrhu odmere pristojbinskega namestka je vložiti vsakih 10 let dotične napovedi. Za tekoče desetletje so se vlagale lani ter se nahajajo dotični podrobni predpisi v Uradnem listu št. 14, letnik 1921.

Kaj mora trgovec danes vedeti o davčnih zadevah.

(Nadaljevanje.)

VI. Neposredni davki dospevajo v plačilo redoma 1. februarja, 1. maja, 1. avgusta in 1. novembra in sicer vselej za tekoče četrtletje. Izjema je le dohodnina in rentnina, kolikor se pobirata potom odbitka pri izplačilu.

Prisilno se zgoraj omenjene davščine ne izterjujejo le tedaj, ako se plačajo vsaj v 14. dneh po dospelosti, torej vstevši do 14. februarja, 14. maja, 14. avgusta in 14. novembra. Finančna uprava je odredila, da naj davčni uradi en mesec pred dospelostjo davkov t. j. v januarju, aprilu, juliju in oktobru dostavljajo davkoplačevalcem posebne opomine. — Davčne stranke določne namreč položnice poštnege čekovnega urada, na katerih je označen celoletni predpis vsakega posameznega davka, dalje skupna svota dotedanjega davčnega plačila in diferenca med obema zneskoma, katero naj stranka v poštnelem čekovnem prometu plača pred 14. dnevom meseca februarja, maja, avgusta in novembra.

Ako davkoplačevalec temu ne ugodí, ga zadenejo stroški za izvršilni opomin (4 vinarje od vsake krone) in pa zamudne obresti. Zamudne obresti se odmerjajo z 12,5 parami od vsakih 25 dinarjev zaostalih davkov, državnih pribitkov in avtonomnih doklad za vsak mesec. Pri tem se ostanki v denarju in mesecu ne vpoštevajo.

Zgoraj navedeni opomin izkazuje davke tudi za slučaj, da davčni predpis izkazuje v tem primeru le provizoren predpis v iznosu prošlega leta. Za opomin se računa 30 vinarjev.

Ako želi stranka popolen izpisek iz davčnih knjig, da more kontrolirati davčne predpise in vplačila, naj vloži na davčni urad posebno tozadevno prošnjo. Vlogo je kolekovati s 5 dinarji. Stranka dobi nato podroben izkaz o vseh davčnih predpisih in vplačilih. Svetovali bi, da bi obrtniki take prošnje vložili posebno prve dni vsakega leta. S tem dobe podlago, s pomočjo katere vodijo davčno evidenco.

VII. Obrtniki jamčijo tudi za davke svojih namestencev, v kolikor odpadejo ti davki na službene prejemke. Vendar je razločevati dvoje vrst davčnega jamstva.

1. Jamčijo za davke onih uslužbencev, katere izplačujejo mesečno. Davke je odbijati sorazmerno po višini plače in plačilnim rokom. Odbitke je odpremiti v četletnih rokih davčnemu uradu in sicer najpozneje 14 dni po končanju vsakega četrtletja. (Dalje prih.)

Oglašajte v 'Trgovskem Listu'!

Izvoz in uvoz.

Izvoz živine v okupirani del Dalmacije je dovoljen na podlagi dovoljenj, katera bo dajala pokrajinska uprava brez osiguranja valute preko vseh cerinarnic v področju Dalmacije.

Olajšanje uvoza poštne paketov. Finančni minister je z odlokom J. 7644 od 17. t. m. odobril, da se morejo brez dovoljenja Narodne banke uvažati predmeti, ki prihajajo v poštne pošiljke iz inozemstva na naslov privatnih oseb in ki služijo osebnim in domačim potrebam, in predmeti, ki prihajajo s pošto in vsebujejo vzorce brez vrednosti. Carinarnice imajo strogo nalogo, da kontrolirajo vsebino pošiljatev, oziroma vrste in količino blaga, kakor tudi poklic naslovnikov, da se iz teh podatkov prepričajo, da je pošiljka v resnici namenjena za osebno porabo naslovljenca.

Narodno gospodarske zadeve.

trgovina.

Preložitve zagrebškega velesejma. Upravni odbor zagrebškega vzorčnega velesejma je sklenil preložiti iz tehničnih razlogov otvoritev velesejma na 17. junija. Sejm bo trajal do 2. julija.

Trgovsko zastopstvo različnih strok za Slovenijo v Švici želi prevzeti neka švicarska tvrdka. Natančen naslov se izve pri trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani.

Trgovski odnosi med Češkoslovaško in Švico. Švica je uvozila iz Češkoslovaške v l. 1921 za 89.156.000 frankov blaga (med drugim za 64 milijonov frankov sladkorja). Izvozila pa je v Češkoslovaško za 21.692.00 frankov.

Trgovska pogajanja Nemčije s Sovjetskimi republikami. Nemška vlada je uvedla pogajanja z republikami, ki so zvezane z rusko sovjetsko republiko, in sicer glede trgovinskih pogodb, ki naj temelje na podlagi rapalske pogodbe.

Naša trgovina s Švico. Naš izvoz v Švico je narastel od 25 milijonov leta 1920 na 47 milijonov švicarskih frankov leta 1921, dočim je uvoz Švice v našo državo padel od 8 na 5,5 milijona šv. frankov. Vzrok porastu našega izvoza v Švico in padcu švicarskega izvoza v našo državo je v visoki švicarski valuti. Izvažali smo v Švico največ jajca, meso in češplje.

Italijansko-ruska trgovinska pogodba podpisana. Včeraj je bila v kraljevi palači podpisana italijansko-ruska trgovinska pogodba. Za Italijo sta podpisala pogodbo minister vnanih zadev Schanzer in sen. Conti, za Rusijo pa Čičerin in Krasin. Vsled podpisa te pogodbe se razveljavi začasna trgovska pogodba od 26. decembra 1921. Pogodba, ki bo trajala dve leti, ima v prvi vrsti namen zagotoviti vzpostavitev trgovinskih stikov med Italijo in Črnim morjem. Italijanom, ki bodo šli v Rusijo, je zagotovljena popolna prostost gibanja in delovanja. V pogodbi je nadalje zajamčeno toliko Italiji, kakor Rusiji postopanje, katero gre prvenstveni državi, toliko glede poslovanja industrijskih podjetij, kolikor glede izvrševanja posameznih poklicev in rokodelstev. Razen tega bo dala Italija Rusiji na razpolago prosto luko v Trstu, Rusija pa Italiji proste luke v važnejših črnomoških lukah. Italiji je zagotovljeno mesto prvenstvene države tudi, v kolikor gre za petroleje. Podobne koncesije na polju poljedelstva so zagotovljene tudi Italiji kakor so bile Nemčiji. Stavljeno je pod gotovimi pogoji na razpolago italijanskim kolonom nad 100.000 hektarjev zemlje v Kubanu in v Ukrajini. Ta zemlja bo dana v zakup proti postotni oddaji pridelkov za dobo 24 let. Pogajanja glede nadaljnjih koncesij se vrše med zastopniki večjih italijanskih trgovskih tvrdk in ruskimi delegati. Gre za nakup železniškega materiala in poljedelskega orodja s strani Rusije, ki bo plačala s premožem, petrolejem itd., kakor tudi za udeležbo italijanskega tehničnega osebja pri popravilih ruskih ladjedelnic in tvornic ter pri javnih delih sploh.

Industrija.

Češkoslovaški sladkorni kartel. Kakor poročajo iz Prage, se snuje po vzgledu češkoslovaške industrije železa kartel češkoslovaške sladkorne industrije.

Konec generalne stavke čeških kovinarjev. Včeraj so bili objavljeni rezultati glasovanja med kovinarji glede nadaljevanje stavke. Od stavkujočih kovinarjev je glasovalo 64% za nadaljevanje stavke, 15% proti 19% se je glasovanja popolnoma vzdržalo. Ostali odstotki odpadejo na razcepljene glasove. Ker bi moralo glasovati 70% za nadaljevanje stavke, je pričakovati, da kmalu konča generalna stavka čehoslovaških kovinarjev.

Nemško-Ruska Industr. družba. V Moskvi se je ustanovila nemško-ruska industrijska družba, čije glavnicu znaša 30 milijonov papirnatih mark. Z nemške strani sta udeležena Stinnes in Krupp, z ruske pa sovjetska vlada.

Denarstvo.

Novi denarni zavod v Bosni. V Rogatici v Bosni se namerava ustanoviti nova banka pod imenom »Trgovačka i poljedelska banka d. d.« z osnovno glavnico od K 500.000.—, ki se zviša na K 1.000.00.

Carina.

Dohodki naših carinarnic. V prvi dekadi meseca maja so znašali dohodki naših carinarnic Din. 26.894.732.

Carinski nadavek v Italiji znaša v drugi polovici maja 364, to je za 100 zlatih lir carine je plačati 364 papirnatih lir proti 356 v predhodnih 14. dneh.

Promet.

Zvišanje telefonskih govorilnih pristojbin v medkrajevnem prometu. Poštno in brzojavno ministrstvo je zvišalo telefonske govorilne pristojbine v mednarodnem prometu in sicer: v I. pasu (zračna razdalja do 100 km) na 5 Din; v II. pasu (zračna razdalja čez 100 do 200 km) na 8 Din; v III. pasu (zračna razdalja čez 200 do 400 km) na 12 Din in v IV. pasu (zračna razdalja čez 400 km) na 15 Din. — Nove pristojbine stopijo v veljavo s 1. junijem t. l.

Poštna služba na dan kraljeve poroke. Po ministrski odredbi št. 30486 od 22. t. m. bodo na dan kraljeve poroke 8. junija pošte v vsej državi za občinstvo zaprte. Le odprava pošte ter brzojavna in telefonska služba se morajo vršiti normalno.

Brezžične postaje v naši državi. Vlada se bo te dni bavila s ponudbo švicarske družbe »Societe Generale«, ki namerava, kakor smo že svoječasno poročali, postaviti naši državi radio-postaje. Družba ponuja 50 odstotkov bruto-dohodkov in zahteva zakup samo za 15 let, nakar odstopi postaje naši državi brezplačno. Ker je ponudba jako ugodna, bo najbrže takoj sprejeta.

Iz naših organizacij.

Gremij trgovcev v Ljubljani pozivlja nujno vse svoje člane, da mu javijo vsako samolastno postopanje policijskih organov po trgovinah pri kontroli označbe cen v smislu protidraginskega zakona ter najeklatantnejše slučaje kaznovanja trgovcev vsled nepravilnega razumevanja trgovine.

Z ozirom na važne dogodke letošnjega poletja, predvsem prihod kralja, Jugoslovanski vsesokolski izlet in vzorčni velesejem, je pričakovati v Ljubljani velikega navala tujcev. Važno je, da napravi zunanost naše prestolice na tujce dober vtis. Gremij trgovcev pozivlja torej vse svoje člane, osobito one, ki izvršujejo svoje obrti na Dunajski, Aleksandrovi cesti, Šelenburgovi ulici in Kongresnem trgu, dalje v Prešernovi ulici, Marijinem in Mestnem trgu, Stritarjevi ulici in Miklošičevi cesti, da svoje izložbe čim bolj moderne in okusne uredijo. Načelnik: Avgust Skaberne l. r.

Dobava. prodaja.

Dobava materiala za izdelovanje obleke, železnih postelj ter kožuhov. Uprava Vojne odeže I v Beogradu (Donji Grad) razpisuje na dneve: 16., 19., 21., 24., 26. in 27. junija t. l. ofertalne licitacije glede dobave blaga za vojaške in mornariške obleke, platna za podlogo, drila za torbice, gumbov, vrvic (našivov), senčnikov itd. za čepice, sukanca, železnih postelj in kožuhov. Predmetni oglas z natančnejšimi podatki je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

ki je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

Dobava obleke, obutve in posteljnine. Generalna direkcija posrednih davkov ministrstva za finance v Beogradu razpisuje na dan 12. junija t. l. v svoji pisarni v Beogradu javno ofertalno licitacijo za dobavo obleke, čevljev in posteljnine za finančno kontrolo. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

Razno.

Podraženje železnic. Minister za promet Stanić je sklical v Belgrad en-keto vseh železniških ravnateljev, na kateri se bo razpravljalo o povišanju železniške tarife za 50 odstotkov. To povišanje ima stopiti v veljavo s 1. julijem.

Generalno zastopstvo za deželne pridelke iz Slovenije želi prevzeti neka tvrdka v Bernu. Natančen naslov se izve pri trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani.

Češkoslovaške železnice. Kakor poročajo iz Prage, pričakujejo tam v najkrajšem času prihod ameriških delegatov, ki bodo proučevali vprašanje enotnega obratnega vodstva vseh v Češkoslovaški se nahajajočih železnic.

Vesti o ponovnem žigosanju bankovcev v Avstriji so izmišljene, kakor poročajo nemški listi.

Vinski sejem v Rimu se vrši od 8. do 15. junija. Na njem bo zastopana vsa italijanska vinska industrija in sekundarne industrije: sodarska, steklarska (kozarci, steklenice itd.).

Avstrijsko Poljska pogajanja. Prvega junija se prično v Varsavi avstrijsko-poljska pogajanja za sklep trgovinske pogodbe.

Povišanje cen moke v Južni Nemčiji. Južno nemški mlinci povišajo ceno pšenične moke št. 0 na 2110 mark za 100 kg vključno vreče.

Pogajanje talije za ameriško posojilo. Italijanska vlada se pogaja z vlado Zedinjenih držav za posojilo v znesku 100 milijonov dolarjev, v svrhu nakupa ameriškega gradiva za italijanske državne železnice.

Zvišanje telefonskih pristojbin v Avstriji. S 1. junijem se zvišajo telefonske pristojbine v Avstriji za govore v Jugoslavijo sledeče: govor 3 minut v Maribor, Ptuj, Celje, Zidani most stane avstr. K 4000.—, Ljubljana, Zagreb Brod i. dr. 4800.— K.

Zvišanje mesnih cen v Avstriji. Na Dunaju so se zvišale ta teden cene mesa in stane 1 kg govedine avstr. K 2400 do 2700.—, 1 kg teletine 4600 do 5000.— K, svinjsko meso 3400 do 4600 kron.—, ovčje meso 1800.— do 2400.—, jagnje 2000 do 2700, kozje meso 1400 do 1800.—, prekaženo meso 3800 do 4800.—, mast 3500.— do 3720.—, jajca komad 165.—168.—.

Zlata pariteta v Avstriji. Od 29. V. do 3. VI. 1922 je v Avstriji določena zlata pariteta na K avstr. 2100.—.

Železniška konferenca v Benetkah. Uprava južne železnice na Dunaju je prejela iz Rima poročilo, da je železniška konferenca v Benetkah sklicana na 10. junij t. l.

Tržna poročila.

Novi Sad, 27. maja. (Žitni trg.) Cene vsled živahnega povpraševanja nekoliko narastle. Pšenica notira 1570 — 1580 K, koruza 1190 — 1200 K, oves 1180 — 1200 K, moka št. 0 22'50 K, št. 2 21'50 K, št. 0 20 K, otrobi 650 — 660 K. Na polju se že opaža pomanjkanje dežja.

Oves, koruzo, fižol
v večjih množinah odda
tvrdka Bachó
poljedelski pridelki na debelo
Račje pri Mariboru.
(Brzjaviti: Bachó, Račje.)

